

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НАПЕРЕДОДНІ ВИБОРІВ:

РЕЗУЛЬТАТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОПИТУВАННЯ
ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ, ПРОВЕДЕНОГО КМІС
НА ЗАМОВЛЕННЯ ГО «ДЕТЕКТОР МЕДІА»

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ



МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ

Всеукраїнське соціологічне опитування проводилося Київським міжнародним інститутом соціології у вересні 2018 року на замовлення ГО «Детектор медіа». Під час дослідження шляхом опитування вивчалися думки й погляди дорослих жителів України (віком від 18 років), пов'язані з ефективністю державної політики у сфері інформаційної безпеки напередодні виборчих кампаній 2019 року. Основні етапи дослідження включали розробку анкети й супровідного інструментарію, розробку вибірки, проведення інтерв'ю з респондентами, контроль якості виконаної роботи, введення та перевірку даних на логічні помилки, підготовку остаточного масиву даних, таблиць одно- і двовимірних розподілів та аналітичного звіту.

Для проведення опитування була розроблена стратифікована, чотириступенева вибірка, випадкова на кожному ступені. Вибірка репрезентативна для дорослого населення, яке постійно проживає на території України, не проходить військову службу й не перебуває у в'язницях або медичних закладах (лікарнях, медичних інтернатах). До вибірки не включалися території, які тимчасово не контролюються владою України, — АР Крим, окремі райони Донецької й Луганської областей.

Спочатку населення України було стратифіковано за регіонами (24 області та м. Київ), далі населення кожного регіону додатково стратифікувалося на міське (міста й селища міського типу) і сільське населення (за винятком м. Києва, де населення суцільно міське). Тобто в цілому населення України було поділено на 49 страт. Для кожної страти пропорційно до чисельності дорослого населення визначалося, скільки інтерв'ю в ній має бути проведено, а також скільки населених пунктів, де буде проводитися опитування, має припадати на неї. У випадку Донецької й Луганської областей для стратифікації використовувалася чисельність населення лише тих територій, які контролюються владою України.

Після стратифікації проводився відбір конкретних точок, де мали працювати інтерв'юери. На першому етапі в межах кожної страти відбиралися населені пункти. Міські населені пункти відбиралися з імовірністю, пропорційною до чисельності дорослого населення в населеному пункті. У межах страт сільського населення спочатку відбиралися райони (з імовірністю, пропорційною до чисельності дорослого сільського населення в районі), а в межах уже відібраного району випадковим чином відбиралися села. На другому етапі в межах кожного населеного пункту відбиралися виборчі ділянки. На третьому етапі для кожної виборчої ділянки відбиралася початкова адреса — вулиця, номер будинку та, у випадку багатопверхових будинків, номер квартири, з якої інтерв'юери розпочинали опитування. На четвертому етапі відбувався відбір та опитування респондентів методом модифікованої маршрутно-випадкової вибірки.

Опитування проводилося методом особистих інтерв'ю з використанням планшетів у домогосподарствах проживання респондентів.

Унаслідок реалізації випадкової на всіх етапах вибірки у фінальному масиві даних дещо перепредставлені жінки та особи старшого віку. Для відновлення правильних пропорцій були побудовані спеціальні статистичні «ваги».

Дані наводяться для України в цілому й окремо для чотирьох макрорегіонів України. Склад макрорегіонів: *Західний* макрорегіон — Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Хмельницька, Чернівецька області; *Центральний* макрорегіон — Вінницька, Житомирська, Сумська, Чернігівська, Полтавська, Кіровоградська, Черкаська, Київська області, м. Київ; *Південний* макрорегіон — Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Одеська області; *Східний* макрорегіон — Донецька, Луганська і Харківська області.

Польовий етап дослідження тривав із 8 по 23 вересня 2018 року. Загалом у рамках дослідження було проведено 2026 інтерв'ю з респондентами, які проживають у 110 населених пунктах України.

Статистична похибка для вибірки 2026 респондентів (з імовірністю 0,95 і за дизайн-ефекту 1,5) не перевищує:

- 3,3 % для показників, близьких до 50 %,
- 2,8 % для показників, близьких до 25 або 75 %,
- 2,0 % для показників, близьких до 12 або 88 %,
- 1,4 % для показників, близьких до 5 або 95 %,
- 0,7 % для показників, близьких до 1 або 99 %.

НАЙБІЛЬШІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ. СФЕРИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ

- Переважна більшість українців убачає більше загроз для незалежності України серед внутрішніх причин, а не серед зовнішніх: **57 % респондентів вважають топ-загрозою корупцію у владі** (діаграма 1.1.1). Майже вдвічі менше (32 %) говорять про гібридну війну з боку Росії. До топ-загроз також зараховують популізм політиків (24 %), вплив олігархів (23 %), відсутність нових облич (22,5 %), еміграцію (19 %). У всіх регіонах не менше 53 % назвали корупцію, а тим часом дії Росії — не більше третини (24–36,5 % на Заході і в Центрі, 25–27 % на Півдні і Сході)

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СИТУАЦІЮ В КРАЇНІ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ МИРУ НА ДОНБАСІ

- Переважна більшість громадян (63,5–74 %) досить правильно відносять зовнішню політику й безпеку до сфер відповідальності Президента. Водночас **від чверті до половини громадян вважають Президента відповідальним у сферах, де його конституційні можливості більш обмежені. Зокрема, у ключовому для України питанні корупції 47 % покладають відповідальність саме на Президента.** У випадку реформування економіки кожен третій (31 %) вважає відповідальним теж саме главу держави.
- Після Президента найчастіше відповідальність покладається на уряд / прем'єр-міністра. Особливо часто їх називали відповідальними за реформування економіки (52 %), підвищення тарифів (56 %, при цьому 24,5 % покладають відповідальність на Президента) та децентралізацію (37 %, при 27 % тих, хто називав Президента). Сумарно називали відповідальними Президента / уряд / прем'єр-міністра більшість респондентів для практично всіх сфер, крім безпеки (де 45 % говорять про правоохоронні органи).
- Якщо вести мову окремо про війну на Донбасі, то **найбільше українців (майже половина, 46 %) вважають, що встановлення миру залежить від особисто Петра Порошенка.** Трохи менше (43 %) говорять про **Володимира Путіна.** Ще 30 % кажуть у цілому про українську владу, а 16,5 % — у цілому про російську владу. **Загалом, 74 % українців принаймні почасти вважають, що встановлення миру залежить від України, 59 % — від Росії, 8 % — від Заходу.** Навіть на Заході і в Центрі приблизно однакова кількість людей покладає відповідальність на Петра Порошенка і Володимира Путіна, причому більше на українську владу в цілому, ніж на російську владу.
- Лише 13 % українців вважають, що Росія зацікавлена у встановленні миру на Донбасі. Не погоджуються з цим 56 %, а ще 30 % не визначилися зі своєю думкою. **Тим часом лише 14 % українців вважають, що українська влада має йти на поступки Володимиру Путіну для миру (з цим не згодні 53–**

жертвувати територіями й частиною незалежності (не вважають так із Заходу на Схід зменшується число тих, хто готовий іти на жертви територіями / незалежністю заради миру — з 23 % до 10 %).

- Загалом, у питаннях інформації щодо ситуації на Донбасі відносно найбільше українців довіряють у першу чергу волонтерам (27 %), речникам ЗСУ (23 %) і мешканцям прифронтових територій (19 %). Далі йдуть українські державні ЗМІ (13,7 %) українські блогери (11,4 %), українські приватні ЗМІ (10,4 %).

ТОМОС

- Лише 28,5 % жителів України кажуть, що вони знають, що таке томос. Серед тих, хто знає, відносно найбільше (42 %) дізналися від ЗМІ.
- Якщо на Заході України 43 % знають, що таке томос, то в Центрі — 30 %, на Півдні і Сході — лише 16–18 %.

ТЕЛЕКАНАЛИ І ПОПУЛЯРНІ ОСОБИСТОСТІ

- Лише 50 % респондентів можуть назвати телеканал, який, на їхню думку, просуває інтерпретації, що їх поділяє сам учасник опитування. Ще менше (32 %) можуть сказати, який канал, навпаки, просуває протилежні інтерпретації. **Якщо говорити про канали, які подобаються, то відносно найчастіше називалися «1+1» (20 %), «Інтер» (16 %) і «Україна» (16 %).** Дещо рідше — ICTV (11 %), «112» (10 %), СТБ (8 %). Інші називалися рідше, в т. ч. NewsOne назвали 5 %.
- Усім респондентам ставилося пряме запитання, які телеканали, на їхню думку, просувають ті чи інші твердження / інтерпретації (незалежно від того, дивляться вони чи не дивляться ці телеканали). **У випадку всіх тверджень не більше третини респондентів співвідносять їх із певним телеканалом. Це свідчить про низький рівень кристалізації іміджу певних телеканалів на рівні суспільства в цілому.** Загалом, лише у випадку «1+1» простежується досить помітна тенденція, що цей канал частіше асоціюють із просуванням проукраїнських інтерпретацій актуальних подій.
- **Якщо вести мову про конфлікт із Росією, то серед тих, хто поділяє радше продержавницькі інтерпретації подій, більше тих, хто дивиться: «1+1» (31 % проти 7 % серед тих, хто поділяє радше проопозиційні та / або проросійські інтерпретації), ICTV (16 % проти 5,5 %), СТБ (12 % проти 4 %).** А серед тих, хто поділяє радше проопозиційні та / або проросійські інтерпретації, більше тих, хто дивиться: «Інтер» (21 % проти 15 % тих, хто поділяє радше продержавницькі інтерпретації), «112» (16 % проти 10 %),
- Лише 49 % респондентів можуть назвати принаймні одного політика чи популярну особистість, що просувають інтерпретації подій, із якими згоден респондент. Водночас серед населення країни в цілому

максимальний показник не перевищує 11 %. На рівні України в цілому топ-діячами за цим показником є Юлія Тимошенко (11 %), Анатолій Гриценко (11 %), Олег Ляшко (9 %), Святослав Вакарчук (8 %), Вадим Рабінович (7 %), Петро Порошенко (6 %), Юрій Бойко (5 %), Андрій Садовий (5 %), Володимир Гройсман (5 %) і Євген Мураєв (4.5 %).

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ

- **18 % українців користуються тепер принаймні однією російською соціальною мережею.** При цьому на запитання про те, якою мережею вони користуються найчастіше, 7 % серед усіх респондентів назвали одну з російських мереж. Найнижче користування російськими соціальними мережами — на Заході (13 %). А в інших регіонах — це 18–23 % населення.

ПОВЕРНЕННЯ ВІКТОРА МЕДВЕДЧУКА В ПУБЛІЧНУ ПОЛІТИКУ, ЗОКРЕМА Й МЕДІЙНИЙ КОНТЕКСТ

- Близько половини респондентів (52 %) не змогли відповісти на запитання, хто перш за все сприяє поверненню Віктора Медведчука в публічну політику. Відносно найбільше людей убачають у цьому «руку Кремля» (21 %), українських олігархів (15 %) і представників «сім'ї» Віктора Януковича (12 %). Менше людей говорили про Петра Порошенка (5,5 %) і Юлію Тимошенко
- Віктор Медведчук у першу чергу сприймається як кум Володимира Путіна — так кажуть 35 % українців. Але якщо на Заході і в Центрі таких людей 39,5–41 %, то на Півдні і Сході — 23–27,5 %. Ще 13 % сприймають Віктора Медведчука як представника мінської Тристоронньої контактної групи (ТКГ), 10 % — як екс-голову президентської адміністрації Леоніда Кучми (й у випадку цих характеристик регіональні відмінності більш рівні). Разом із цим доцільно звернути увагу, що із Заходу на Схід з 1 % до 9 % зростає сприйняття Віктора Медведчука як того, хто ефективно звільняє полонених українців.
- Більш позитивне сприйняття Віктора Медведчука простежується у випадку, якщо респонденту «подобається» канал NewsOne (і меншою мірою це стосується каналу «112»). По-перше, серед респондентів, які не вважають жоден із цих каналів таким, що просуває їхні ідеї, 49 % не змогли відповісти на запитання щодо Віктора Медведчука. А серед тих, хто дивиться NewsOne / хто дивиться NewsOne / «112», більше тих, хто сприймає Віктора Медведчука в більш нейтрально-позитивних інтерпретаціях.

ІНТЕРПРЕТАЦІЇ АКТУАЛЬНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

- Респондентам під час опитування пропонувалося розглянути 15 різних актуальних суспільно-політичних подій та обрати одну з двох їхніх

інтерпретацій. Інтерпретації підбиралися таким чином, щоб одна з них відповідала умовно продержавницькій позиції, друга — умовно відповідала тезам, які просуваються опозицією всередині країни та / або російською пропагандою. Вочевидь, спектр інтерпретацій сам по собі є значно ширшим і отримані результати не можуть інтерпретуватися як однозначне послідовне відстоювання певної позиції. Респонденти обирали той наратив, який їм *скоріше* ближчий, тим більше, що самі пропонувані інтерпретації вже задавали рамки розуміння для респондента (значно спрощуючи розглянуті події). Разом із цим, цінність результатів і полягає в тому, щоб розуміти, до яких саме інтерпретацій наразі *схиляються* думки звичайних громадян країни.

- **По-перше, з більшості розглянутих питань простежується невисокий рівень кристалізації настроїв населення.** Тобто, є істотна кількість тих, хто не визначився зі своєю позицією. Найбільш кристалізованими є думки й погляди населення на питання боротьби з корупцією, економічної ситуації та співробітництва з МВФ (не менше 77 % мають визначену думку). Із більшості решти питань простежується скоріше середній рівень кристалізації, при якому 50–66 % визначилися зі своєю думкою. У середньому кожний респондент казав, що в нього / неї невизначена думка щодо 5,5 із 15 запитань. 65 % респондентів не менш ніж на 4 із 15 запитань відповідали, що вони не визначилися, з якою інтерпретацією погоджуються більшою мірою.
- Водночас, по-друге, **простежується відсутність консенсусу в суспільстві з абсолютної більшості розглянутих подій. Лише у випадку економічної ситуації, боротьби з корупцією і співробітництва з МВФ простежується наявність скоріше консенсусу, причому в негативній формі**, при якій переважна більшість населення вважає кризовим стан економіки (60 %), не вбачає доцільності у співпраці з МВФ (65 %), а також вважає, що влада не зацікавлена в боротьбі з корупцією (73,5 %). Протилежних інтерпретацій дотримується абсолютна меншість населення.
- З іншого боку, **є тенденція до консенсусу в інтерпретації з питань, що Олег Сенцов є політичним в'язнем (55 % проти 4 %, які дотримуються іншої думки), що саме Росія не виконує Мінські домовленості (52 % проти 10 %) і що Україна зробила правильно, розпочавши судовий процес із частку тих, хто не визначився з цих питань.**
- У випадку решти питань обирали певну інтерпретацію 12–39 % респондентів. Тобто, з одного боку, є істотна частка тих, хто має невизначену позицію. З іншого боку, перевага однієї інтерпретації над іншою — в кращому випадку лише відносна.
- По-третє, найбільший регіональний розрив в інтерпретаціях простежується у випадку виконання Мінських домовленостей, суду з «Газпромом», злочинів праворадикальних організацій, справи Олега Сенцова, томосу, начебто провокування Президентом загострення на Донбасі, ініціативи Президента щодо вступу в ЄС / НАТО. Тобто **топ-питання «регіонального розколу» в першу чергу стосуються інтерпретацій конфлікту з Росією**, меншою

мірою — це інші питання. **Найбільш об'єднувчими є питання економіки, корупції і співробітництва з МВФ.**

ПРОДЕРЖАВНИЦЬКІ VS. ПРООПОЗИЦІЙНІ / ПРОРОСІЙСЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ: ІНДЕКС

- Відповіді респондентів щодо 15 актуальних запитань можна звести в загальний індекс *проопозиційні та / або проросійські vs. продержавницькі* інтерпретації.

А також в окремі індекси, які стосуються лише інтерпретацій подій у контексті конфлікту з Росією / лише інтерпретацій подій у контексті економіки, корупції, внутрішньої політики.

Індекси змінюються від 0 до 100, де 100 — максимально проопозиційна та / або проросійська інтерпретація.

- **Середнє значення індексу загалом становить 49,8, що означає загалом, що серед населення є приблизно рівномірна суміш продержавницьких і проопозиційних та / або проросійських інтерпретацій.** При цьому 40,5 % респондентів отримали бал 41–60, що відповідає якраз почасти продержавницькій, почасти проопозиційній та / або проросійській інтерпретацій подій. Крайні бали, які свідчать саме про послідовно проопозиційні та / або проросійські думки (81–100) або послідовно продержавницькі думки (0–20), мають лише, відповідно, 5 % і 7 %.
- **У випадку конфлікту з Росією середнє значення індексу стає 40,4, тобто він тяжіє, хоч і злегка, в бік продержавницьких інтерпретацій.** При цьому 51 % респондентів мають бал, що свідчить радше про підтримку продержавницьких тез, а про підтримку тез опозиції та / або російської пропаганди — 16 %.
- **Протилежна картина простежується в питаннях економіки, корупції, внутрішньої політики — середній бал становить 63,4, тобто радше тяжіє до проопозиційності.** При цьому 52 % мають радше проопозиційний бал, а 14 % — продержавницький (у даному випадку його можна також трактувати і як провладний).
- **Існує досить виразна тенденція зростання проопозиційності та / або проросійськості настроїв із Заходу на Схід.** Загалом індекс зростає із 44,7 % до 56,1 %. У випадку конфлікту з Росією — із 34 % до 48,1 %, у випадку інших питань — із 60,5 % до 67,7 %.
- У випадку індексу щодо Росії на Заході частка жителів, які мають проросійські настрої, становить 9 %. У Центрі цей показник зростає до 15 %, на Півдні — 20 %, а на Сході сягає 28 %. Відповідно, якщо на Заході 68 % поділяють продержавницькі інтерпретації подій навколо конфлікту з Росією, то в Ц
- **Загалом, із 15 тез «середній» респондент у п'яти випадках має продержавницьку позицію, у п'яти — проопозиційну та / або проросійську, у п'яти — невизначену.** На Заході і в Центрі в середньому р
і

більше тих, хто має більше продержавницьких інтерпретацій, на Півдні і в Центрі — проопозиційних та / або проросійських.

ПОЛІТИКИ ТА ПОПУЛЯРНІ ОСОБИСТОСТІ Й ІНТЕРПРЕТАЦІЯ АКТУАЛЬНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

- Подібно до телеканалів, вивчався зв'язок між певними інтерпретаціями та довірою до окремих політиків / популярних особистостей. Серед тих, хто поділяє радше продержавницькі інтерпретації питання конфлікту з Росією, більше тих, хто вважає, що твердження, які поділяє сам респондент, просуваються такими політиками і популярними особистостями, як Анатолій Гриценко (16 % проти 6 % серед тих, хто має скоріше проросійські орієнтації), Петро Порошенко (10 % проти 1 %), Святослав Вакарчук (11,5 % проти 4 %), Андрій Садовий (8 % проти 2 %), Олег Тягнибок (5 % проти 1 %). Натомість серед тих, хто радше поділяє проопозиційні та / або проросійські інтерпретації, дещо більше тих, хто говорив про: Юрія Бойка (15 % проти 2 %), Вадима Рабіновича (17 % проти 3 %), Євгенія Мураєва (13 % проти 2 %), Олександра Вілкула (6,5 % проти 1 %), Анатолія Шарія (5,9 % проти 0,2 %) і Михайла Добкіна (5 % проти 0,2 %).
- У випадку індексу щодо інших питань (економіка, корупція, внутрішня політика) серед тих, хто поділяє продержавницькі інтерпретації, частіше називалися: Анатолій Гриценко (15 % проти 9,5 %), Петро Порошенко (26 % проти 1 %), Святослав Вакарчук (13 % проти 7 %), Володимир Гройсман (14 % проти 2 %), Мустафа Найєм (8 % проти 2 %) і Арсен Аваков (5 % проти 2 %).
- Серед тих, хто радше поділяє проопозиційні та / або проросійські інтерпретації, дещо більше тих, хто говорив про Вадима Рабіновича (9,5 % проти 3 %).

З повним текстом презентованого аналітичного дослідження «Ефективність державної політики у сфері інформаційної безпеки напередодні виборів» можна ознайомитись на сайті [«Детектор медіа»](#) у підрозділі [«Дослідження ДМ»](#)